

Boross Elemér

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerk. **244**

Cím

Emléksorok Földes Imréről

Forrás:

Élet és Irodalom

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

1958. 5. 9.

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Földes Imre

Idő

1958.

A nagy pozitívumok

mellett szinte parányiak a mínuszok — úgy ahogy most azt a legfrissebb hivatalos számadás is leszögezte — ám mégis, ha fölvilámlik valamelyik hibánk, hadd dörögjünk róla. Nem ápoltuk eléggé és bölcsen haladó hagyományainkat. Egyben igen: régi szép szokásainkban — megtartottuk a régi világ büszkeségét: mi magyarok, temetni azt tudunk. Blaszfém emlékezéssel révül fel előttem az „Elnök úr“, Heltai Jenő katafalkja, amelynek lábánál egymást lökdösték félre tiszteletadó órségváltó-versengésben azok az írók — na, nem mindegyik, hál' Istennek — akik kezére ütöttek annak, aki az ordót már jóval előbb Heltai mellére akarta tűzni.

Most meghalt Földes Imre, díszsírhelyet kapott a várostól és ime, nekrológ az „Élet és Irodalom“-tól. A várostól, amelynek évtizedekig hivatalnok és az irodalomtól, amelynek utolsó percéig példátlan szorgalmú munkása volt. Elég-téje ez? Csaknem száz megte-remtett mű után, vajon „elég“-tétel-e ez? Nem és nem! Tudjuk, vannak egyműves embe-

rek és akkora „kopfot“ kaptak és kapnak még ma is, öntelt-ségi és színpadtechnikai érte-lemben, hogy elvakul, aki arcukba néz.

Ne bántsuk egymást — leg-keyésbé engedné meg ezt ő, aki nemcsak írónak volt tisz-tességes, de embernek is ne-mes, tisztaszívű és szerény. De mégis, sápadjunk el mindnyá-jan, írók, kortársak és pláne fungálók, hogy őt, aki annyi emberen segített, nem segítet-tük vissza szélről, ahová visz-szahúzódott, arra a tágas útra, amelyen haladó hagyomány-ként annyi sok és sokrétű mű — ne tagadjuk, fércmű is —

elfért, de nem fért el, nem ju-tott hely, a „Császár katonái“-nak, a „Hivatalnok urak“-nak és egyáltalán egyetlen sorának sem, a harmincöt háromfelvo-násos és mintegy hatvan egy-felvonásos közül. Csak úgy emlékezetből: — *Halló, — Ku-ruzsló, — Császár katonái, — Hivatalnok urak, — Pántlika, — Terike, — Grün Lili, — Lá-nyom hozománya ötszáz millió, — Egy férfi eladó, — Bálvány, — Arckép, — Pardon, — If-jabb Horváth Pál...* és a vi-lágjáró zenésdarabok, *Abra-hám Pál* és *Buttykay Akos* zeneszerzőkkel írt librettói: a

Viktória, — a Bál a Savoy-ban, — Ezüst sirály...

A gyász megemeli a pie-desztált, a fáklyák füstje min-dig glóriát rajzol a ravatal fölé. Holtában megdicsőül a lélek, a kegyelet igaz és nagy ember hantjára rakja koszo-rúját. De akik őt ismerték hetvenhét éves koráig, amíg élt, tudják, hogy ez az ember, valóban igaz ember volt és „nagy“-szerű ember. Író volt és, hivatalnok — szervező és ügyvezető — a szerzők egye-sültében Heltai *elnök úr* mel-lett tevékeny, fáradhatatlan agilitású ügyvezető elnök, és mégis, minden összetettségé-ben is, a világhírű jelzővel írói rangjában, feltűnően sze-rény és egyszerű lény. Olyan feltűnően egyszerű, hogy talán csak mi, akiknek pedig illett volna, hogy feltűnjön, nem vettük észre, hogy ez a szerény ember — lement az útról, a szélnél is szelebbre, eltűnt. Oh, pedig lett volna mivel büsz-kélkednie. Nem volt még ti-zennyolc éves, gimnazista volt,

amikor „*Beatrix királynő*“ cí-mű verses drámáját az akkori Akadémia kitüntetésben része-síti, 1901-ben, tehát pontosan húsz éves korában, a régi, a

nagymultú és klasszikus veretű Nemzeti Színházban hajlong a „kárpit előtt“, „*A királynő arája*“ című drámája bemuta-tóján. És micsoda láрма, vihar és éppen ezért siker a mo-narchia katonai drilljének arcába köpő drámája — a „*Csá-szár katonái*“ — körül? Emlék-szem, Farkasfalvy tanár úr egész évben leckeanyagnak tartotta fenn a témát az isko-lában, és aki még nem látta a darabot, annak zsebből fizette be az antrét. És a „*Hivatalnok urak*“, amelynek főszerepében Rátkay Márton prejudikálta rangját a fölszabadult Ma-gyarország Nemzeti Színházá-ban.

Nem akarjuk helyét — még a halál fenségének szépszeré-vel sem — magasabbra tenni a magyar irodalomban. De az író, aki nagy sikerei mellett sem hagyja el a beamter-asztalt, hogy megőrizze írói füg-getlenségét, tisztességét, aki hangyaszorgalommal minden évben ország- és világhíró út-ra indít egy-egy művet és si-kert, ez az író kvantitási ala-pon is megépítette maga alá emlékműve tégláit. Igazsághoz tartozik: e téglák, amelyek a maguk idejében hol gyűjtöt-tak, hol szórakoztattak, itt-ott már repedezettek, anyagukba

belemart az idő és a nagyot-lépő világ. De együtt mégis, és közülük a már említettek-en kívül nem is egy, ma is ele-ven kvalitással állítják össze egy fáradhatatlan szorgalmú és csodálatunkra méltó íróember emlékművét.

Íróember?

Hányszor le-írjuk így, mert olyan szépen hangzik. És hányszor tapasz-taljuk, hogy a lélek hasad, az író és az ember nincs szin-kronban egymással. Egész író és fél-ember, nagy író és meg-tévedett, sőt embertelen em-ber. Hogyan megv ez össze? Éppen úgy, hogy szétválik. Sokszor úgy is, — láttuk ezt a fasizmusban és nem is olyan régen újból — hogy vagy az íróasztal, vagy a hordó (és ez lehet kávéházi márványasztal is) mellett álszakállt őlt a kók-ler, néha olyan szemfényvesztően, hogy elhiteti: ez az igazi arca.

Földes Imre, az író és Föl-des Imre, az ember teljesen azonos lény volt, egvazon konstrukció, megvalósult szim-biózis. Menetrendszerűen írt és menetrendszerűen élt. Példás családapa volt, példás pol-gár. Eljött a fölszabadulás és a hatvanadik évén is túlépelt

„fiatalember“ odasiet a zászló alá, amely mögött menetel szocialista életünk, szocialista kultúránk. A kollektív csatá-ban a szerzők ügyéért harcol, az elnöki poszton, de ereje és türelme elhagyja azon a fron-ton, amelyet már megtett és megteendő útja elismertetésé-ért vív.

Amíg élt, ez nem sikerült neki és nem sikerült azoknak sem, akik egyet-kettőt ráütöt-tek a csorbára. De talán majd ezután. Az emlékezőbb és egy-re javulóbb világban talán va-lamelyik a Hivatalnok urak közül előbb, vagy utóbb mégis felnyúl a polcra, oda, ahol po-rosodnak a — művek.

BOROSS ELEMÉR